

PARADIGMA ACTUALĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR SIMULTAN

Aliona BRÎȚCHI, lector universitar, doctor
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Moldova

Abstract: This article addresses the issue of simultaneous education as a complex one and the phenomenon of simultaneity is analyzed extensively, at the general level of education and educational management, by establishing the paradigmatic connections of the management of the simultaneous class of students.

Determinările istorice ale învățământului simultan în contextul evoluției actuale au creat premise de interpretare a fenomenului educațional în cadrul școlii de acest tip din **perspectiva teoriei și practicii managementului**. Discursul științific prezentat în aria practicii de organizare a procesului de învățământ în clase completate cu elevi de vârste neomogene, desprinde concluzia privind acțiunile și intervențiile cadrelor didactice de natură managerială.

Activitate complexă de concepere, pregătire, organizare, coordonare și administrare, managementul învățământului simultan este definit de ansamblul principiilor, funcțiilor și metodelor de conducere, aplicate la nivelul de analiză a *clasei de elevi* și a *procesului de învățământ*. Perspectivele de abordare a activităților din clasa de elevi în formula managementului clasei cu regim simultan susține acest punct de vedere, argumentat de demersul logic al aplicării principiilor managementului educațional în întregul său, flexibil și perfectibil la nivelul contextului de realizare a procesului de învățământ concomitent la două vârste școlare. Tendința apropierii managementului educațional cu pedagogia și a managementului clasei de elevi cu didactica (teoria instruirii) este constatată de R. Iucu, autorul subliniind similitudinea *managementului clasei de elevi* în directă dependență cu *teoria instruirii*, în măsura în care actul educativ se manifestă ca act de conducere.

Studierea aceluiași fenomene ale procesului de învățământ creează analogii și cu *didactica*, iar prin absența termenului în literatura de specialitate anglo-saxonă se realizează o corespondență și cu *teoria învățământului*, deoarece studiază, într-un ansamblu coerent, componentele procesului de învățământ, unde învățământul este conceput ca forma cea mai organizată de realizare a instruirii și educației [5, p. 13]. Argumentele cu caracter epistemic conving asupra interacțiunilor paradigmelor intradisciplinare asigurate de modelele didacticii și managementului clasei ca discipline circumscrise domeniului pedagogiei. În acest sens, managementul clasei devine fără ezitare componentă intrinsecă științelor pedagogice prin directă interdependență cu teoria instruirii „în contextul analizei funcționale a procesului de învățământ în ansamblul său, din perspectiva capacității instruirii de a organiza mediul de existență al unui subiect, astfel încât procesele de învățare să conducă la atingerea parametrilor de eficiență internă ai subsistemelor pe care predarea și învățarea le presupun ca fiind corelative normativelor de proiectare, organizare și evaluare a conduitelor didactice” [7, p. 62].

Pentru a reduce din confuzia generată de abordarea procesului de învățământ din perspectivă managerială, nivelurile la care se raportează managementul într-o unitate de învățământ sunt aceleași ca în cadrul oricărei organizații funcționale și anume:

- managementul de vârf – top management (nivelul conducerii);
- managementul pe domenii – middle management (nivelul comisiilor/catedrelor/compartimentelor);
- managementul clasei - first level management (nivelul colectivelor de elevi).

Organizarea învățământului simultan este reflectată de V. Molan la nivel de management, argumentând poziția exprimată anterior și subliniind că „deși a trecut destul timp de când știința managementului se aplică în procesul de învățământ, mai sunt cadre didactice care consideră că, într-o școală, singura persoană care desfășoară activitate managerială este directorul” [8, p. 5]. Atitudinea impusă de știința managementului reconsideră în mod direct, că unele decizii pot fi luate la nivelul directorului de școală, care își alege singur cadrele didactice cu care trebuie să obțină rezultate, așează managerul în centrul universului educativ, stabilind o relație de autoritate și de dependență a subordonaților față de el, iar în contextului grupului de elevi cadrul didactic transformă comunicarea pedagogică într-un „dialog unilateral”.

Structura școlară în învățământul simultan imprimă clasei de elevi aceeași structură formală, cu poziții și roluri foarte bine definite. Din punctul de vedere al argumentului organizațional, școala este cea

care vine în întâmpinarea dorințelor de afiliere ale copilului și consolidează sentimentele de securitate prin apartenența în această structură organizatorică. Atributele fundamentale ale grupului școlar care argumentează perspectiva organizațională a managementului clasei sunt prezentate de R. Iucu prin referința la E. Păun [Apud 5, p. 19]: numărul mare de elevi aflați în interacțiune (mai mult de 25 în o clasă); desfășurarea activității organizate în scop comun: informarea, formarea, educarea și devenirea personalităților în formare ale copiilor; asocierea dirijată: formarea unei clase de elevi este o activitate realizată de serviciile de secretariat, în faza de constituire, orientată de cadrul didactic, în faza de consolidare, ori dirijată și condusă prin majoritatea demersurilor celui din urmă, în toate situațiile de instruire curente.

Punctul de vedere conform căruia relevanța analizei managementului clasei își găsește originea în determinatele organizaționale ale „unității școlare” este dezvoltat în concepția autorului prin termenul tradițional vehiculat: *clasă* [5, p. 23]. Viața colectivă în mediul clasei dezvoltă gradual valori, norme, convingeri care exercită atât influențe cât și convingeri asupra membrilor grupului, după cum și împlinirea unor sarcini comune determină relații funcționale de interdependență.

Pentru o legitimare temeinică a perspectivei de abordare a clasei de elevi în stabilirea conturului propriu al *managementului învățământului simultan* au fost stabilite conexiuni paradigmatică ale aspectelor organizaționale, epistemice, istorice, sociologice și psihologice, asigurând un sistem unitar și integru, prezentat în Figura 1.

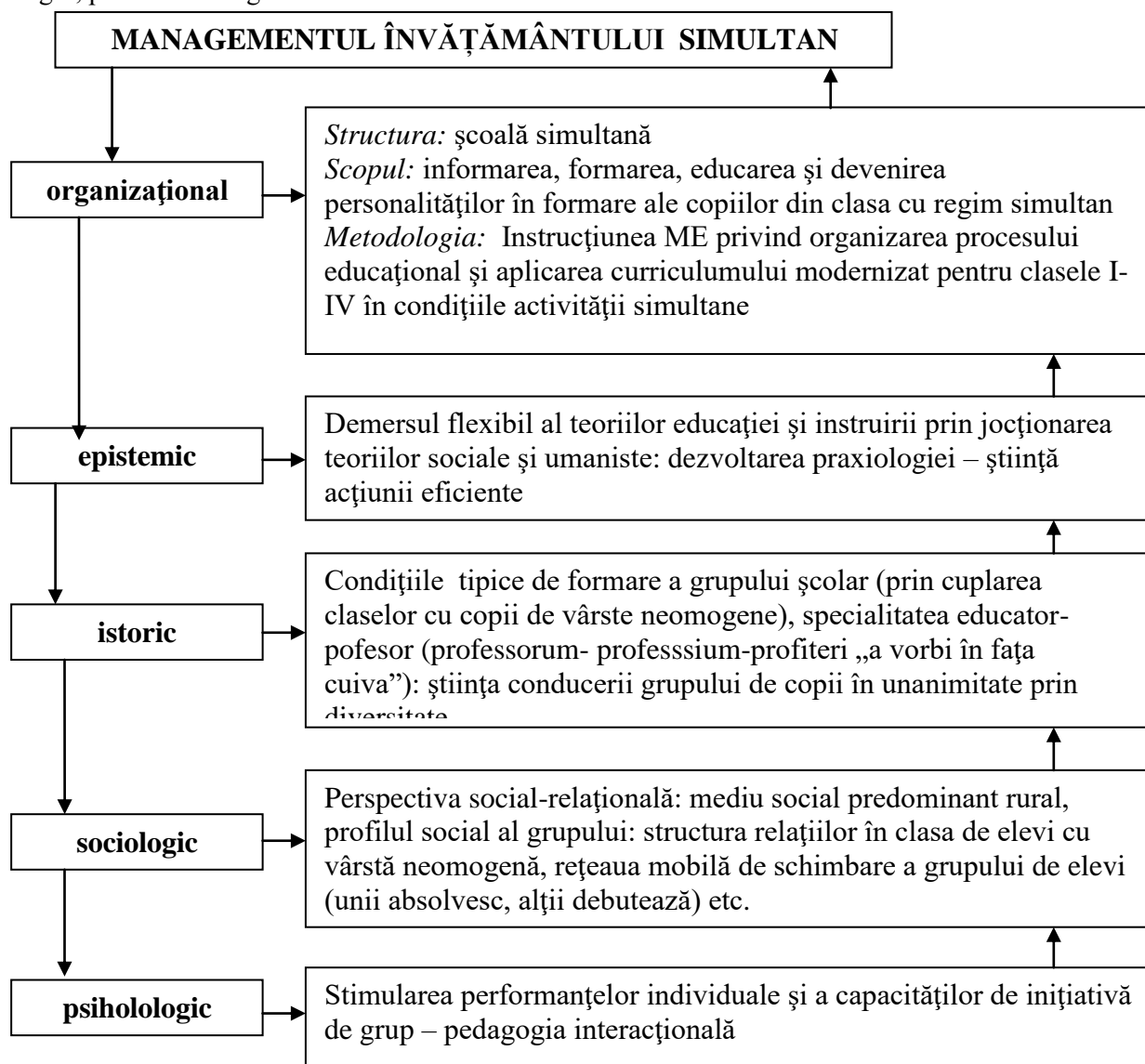
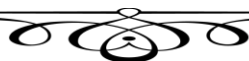

Fig. 1. Conexiuni paradigmatică ale managementului clasei simultane de elevi

Managementul învățământului simultan se înscrie în această traiectorie a schimbării, importantă și semnificativă, deoarece evoluția școlii reflectă influența modelelor de dezvoltare socială. Această deschidere către mediile cultural, economic, politic, evenimentele și istoria națională, valorile însușite pe această cale constituie baza cognitivă, metodologică și practică a programelor educaționale, perfectibile la nivelul instituției școlare, subliniază S. Cristea [3, p. 237].

Paradigmele teoretice ale studiului managementului clasei de elevi explică structura teoretică a conceptului și recunosc complexitatea acestuia în toate aserțiunile invocate în diverse etape de dezvoltare.

Principalele domenii funcționale ale activității manageriale ce asigură creșterea în esență a eficienței actului managerial sunt *curriculumul școlar, resursele umane, resursele materiale și financiare, resursele informaționale și de timp*, V. Gh. Cojocaru subliniind că anume acest domeniu este mai puțin studiat și supus investigațiilor într-o perioadă a schimbării.

Or, noile obiective educaționale necesită și noi obiective organizaționale, un alt comportament individual, de grup și social, promovat printr-o schimbare de management, orientat spre armonizarea nevoilor organizației școlare și nevoilor individuale ale membrilor acesteia [2, p. 78].

Cercetător al managementului schimbării în R. Moldova V. Gh. Cojocaru atenționează asupra factorului *conducerea schimbării*, care deține o importanță crucială pentru succesul oricărei reforme sau implicații de structură de rangul acțiunilor de anvergură socială. Sistemul de învățământ ca subsistem social, precum și școala ca organizație, într-un mediu schimbător, trebuie să-și modifice continuu caracteristicile structurale pentru a face față provocărilor din exterior.

„A schimba, a moderniza școala sau o instituție înseamnă a o transforma într-un centru integrat de energie, amplificat de informații și competențe, care poate funcționa după criterii clare și acceptate de toți actorii sociali (elevi, profesori, directori, părinți). Astfel, reușita și eficiența instituției școlare depind, în mare măsură, de managementul schimbării, domeniu de conducere relativ nou, care începe cu *schimbarea viziunii despre om și a atitudinii față de om*” [Ibidem, p. 75].

Așadar, gășirea și folosirea de alternative, ca o condiție semnificativă a eficienței actuale a metodologiei educației, în opinia E. Joița devine o soluție metodologică pentru schimbarea de paradigme: diversificarea soluțiilor conceptuale, metodologice, descentralizarea lor, adaptarea la contexte și situații, la dinamica și varietatea realității, a indivizilor și a experiențelor, a afirmării creativității procedurale și manageriale până la a primi valoare paradigmatică [6, p. 36].

Un concept subordonat managementului educației este *managementul clasei de elevi*. R. Iucu definește managementul clasei de elevi ca domeniu de cercetare în științele educației care studiază atât perspectivele de abordare ale clasei de elevi (didactica și psihosociala), cât și structurile dimensionale ale acesteia (ergonomică, psihologică, psihosocială, normativă, relațională, operațională și creativă) în scopul facilitării intervențiilor cadrelor didactice în situații de criza „microeducațională” (indisciplină, violență, non-implicare) și a evitării consecințelor negative ale acestora, prin exercițiul microdeciziilor educaționale [5].

Analizând comparativ cele două concepte constatăm:

- managementul educațional* se referă la întreg sistemul educațional, la toate nivelele instituționale, la relația dintre instituțiile educaționale, la relația dintre actorii implicați în contextul educațional;
- managementul clasei de elevi* se referă la grupul organizat de elevi, coordonarea resurselor umane, materiale și financiare ale acesteia cu scopul creșterii eficienței educaționale;
- cele două *tipuri de management* sunt intercorelate, managementul clasei de elevi fiind parte componentă a managementului educațional.

Prin extinderea, într-o viziune mai amplă, a managementului și la nivelul clasei de elevi și la cadrele relației directe educator - educat, nu se intră în capcana confuziei de planuri și se acceptă ideea că managementul educațional decurge din logica procesului de învățământ și a relațiilor statuate în clasă, din definirea cât mai completă a respectivului proces, iar această nouă abordare educațională nu se substituie didacticii, mai degrabă sunt complementare și permite utilizarea și dezvoltarea conceptului de **management didactic**.

Întrebarea la care R. Iucu încearcă să dea un răspuns argumentat și legitimat temeinic privind perspectiva integrării domeniilor de studiu ca *didactica și managementul clasei*, constituie raționamentul relației unilaterale mai mult dinspre didactică spre managementul clasei, decât bilaterală și biunivocă, așa cum ea se prezintă în realitate. Autorul ajunge la concluzia că, chiar dacă este vorba despre o discuție din

perspectiva intradisciplinarității, atât didactica, cât și managementul clasei, sunt discipline circumscrise domeniului pedagogiei, și sunt expresia de analiză ale uneia și aceleași realități: **procesul de învățământ**.

În intenția cercetării condițiilor pedagogice de realizare a procesului didactic în învățământul primar simultan, conceptul de bază este abordat în perspectiva sistemică prin **planurile structural și operațional ale procesului de învățământ**, definite de S. Cristea la nivelul *dimensiunilor generale* [3, p. 302].

Planul operațional vizează *cadrul didactic* angajat în activitatea de proiectare, realizare și dezvoltare a activităților didactice și educative concrete, asigurând realizarea idealului educațional, stipulat în Codul educației.

Abordarea sistemică a procesului de învățământ simultan îi asigură acestuia coerență și eficiență funcțională și permite valorificarea:

a) raporturilor dintre variabilele independente de cadrul didactic (dependente de finalitățile/funcțiile și de structura sistemului de învățământ) și variabilele dependente exclusiv de cadrele didactice (calitatea proiectării și realizării activităților didactice/educative concrete);

b) principiilor pedagogice generale de proiectare și de realizare a activității didactice/educative (comunicarea–cunoașterea–creativitatea pedagogica);

c) structurilor implicate în proiectarea pedagogica a activității didactice/educative (obiectivele–conținutul–metodologia–evaluarea procesului de învățământ).

Planurile structural și operațional supuse analizei condițiilor pedagogice de realizare a procesului didactic în învățământul primar simultan sunt parte din modelul tridimensional de analiză sistemică a procesului de învățământ, elaborat de M. Ionescu, M. Bocoș. Acest model răspunde întrebărilor fundamentale ale perspectivelor funcțională, structurală și operațională reflectate de explicațiile-sinteză despre componentele și subcomponentele procesului de învățământ.

Pentru obținerea rezultatelor, realizarea managementului didactic de calitate în clasa simultană de elevi implică respectarea următoarelor cerințe pedagogice, evidențiate de V. Molan [8]:

- *Asigurarea continuității la clasă a cadrelor didactice*. Un elev trebuie să parcurgă cele patru clase cu același învățător, relațiile de comunicare stabilite la nivelul învățător – elev, fiind favorabile atât dezvoltării elevului, cât și calității procesului de predare-învățare-evaluare.
- *Gruparea corespunzătoare a claselor*. Principala componentă structurală a școlii primare simultane este clasa-completă, condusă de un singur învățător și este formată din două, trei sau chiar patru clase. Scheme posibile ale combinației claselor în clase-complete: a I-a și a II-a, a I-a și a III-a, a II-a și a III-a, a II-a și a IV-a. Se pot întâmpla rare cazuri în care operează programe de combinație a trei sau patru clase. A crea seturi de așa clase este mai dificil.

Practica pedagogică a atestat faptul că gruparea cea mai bună este aceea în care sunt reunite clasa I cu clasa a III-a și clasa a II-a cu a IV-a. Rațiunea acestui mod de repartizare este următoarea:

- se oferă învățătorului posibilitatea de a lucra cu aceiași elevi în anii următori și, implicit, cunoașterea particularităților individuale ale acestora, condiție importantă în asigurarea succesului școlar;
- conducerea aceluiași contingent de elevi timp de 4 ani întărește responsabilitatea pentru pregătirea temeinică a elevilor încredințați;
- oferă posibilitatea învățătorului pentru îmbinarea mai armonioasă a activității directe a învățătorului cu cea independentă a elevilor, cei mari având deja deprinderi de studiu individual.

În Instrucțiunea privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului modernizat pentru clasele I-IV în condițiile activității simultane [4], autorii *nu recomandă asocierea (cuplarea) claselor consecutive (I-II, III-IV)* deoarece prezintă unele *dezavantaje* [1, p. 44]:

- învățătorul întâmpină mari greutăți în alternarea formelor de activitate (directă și indirectă) în clasele I și a II-a, deoarece elevii nu au formate încă deprinderile de muncă independentă, manifestă instabilitate psihomotorie, neavând capacitatea de a-și concentra atenția;
- există pericolul „nivelării” programelor celor două clase apropiate.
- *Organizarea din timp a claselor și asigurarea cu un învățător pregătit în domeniul managementului didactic simultan*. Având în vedere nevoia de pregătire a cadrelor didactice pentru lucru în condiții simultane, este necesar ca organizarea claselor și repartizarea învățătorilor să se facă după încheierea cursurilor anului anterior. Complexitatea muncii profesorului în acestea

---

clase este că el trebuie să se pregătească în fiecare zi pentru 8-12 lecții, să distribuie atenția pentru două, trei sau patru clase.

Opinia lui V. Molan rezumă cele mai importante aspecte organizatorice la 3 activități importante ale învățătorului-manager în clasa simultană de elevi:

- a) gruparea claselor;
- b) alcătuirea orarului;
- c) proiectarea activității didactice.

Fiecare din aceste aspecte manageriale întregesc o abordare individuală, elemente exemplificate fiind prezentate în „Instrucțiunea privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului modernizat pentru clasele I-IV în condițiile activității simultane” și în suportul de curs „Învățământul simultan. Suport de curs pentru studenți în procesul de formare inițială și continuă”. Un moment important necesar a fi precizat este flexibilitatea cadrului didactic în alcătuirea orarului. În învățământul simultan se încearcă mai multe forme de organizare a programului zilnic: unii învățători își organizează timpul în așa fel încât parcurg programele școlare în 4-5 ore pe zi, potrivit planului de învățământ pentru fiecare clasă, alții schimbă ora de venire la școală cu 1-2 ore a unei clase pentru a preda anumite discipline, în special limba română și matematica, unei singure clase, în felul acesta, prelungind programul zilnic pentru o clasă cu 1-2 ore mai mult (după ora 12⁰⁰).

Cu toate acestea profesorul școlii primare este liber să aleagă ritmul de învățare, iar în prim-plan la el este calitatea instruirii și educației. Dacă copiilor le vine greu să asimileze un material, atunci el reduce ritmul, economisind timp pentru efectuarea sarcinilor mai ușoare.

Asupra calității instruirii și educației elevilor condiționează soluționarea strategiilor de învățare metodologice moderne ale cadrelor didactice din școlile primare simultane. Aici nu sunt elevi repetenți. Chiar dacă elevul n-a însușit programul de studiu, acestea lacune în cunoștințe le va elimina, atunci când același material îl vor studia elevii clasei mai mici. Repetarea cunoștințelor care oferă o școală simultană este o modalitate importantă de a le consolida.

Referințe bibliografice:

1. Brițchi A., Sadovei L. Învățământul simultan. Suport de curs pentru studenți în procesul de formare inițială și continuă. Chișinău: S.n., 2014. 151 p.
2. Cojocaru V. Gh. Schimbarea în educație și schimbarea managerială. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 335 p.
3. Cristea S. Dicționar de termeni pedagogici. București: EDP. R.-A. 1998. 474 p.
4. Instrucțiunea privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului modernizat pentru clasele I-IV în condițiile activității simultane aprobată prin Ordinul nr. 5 din ianuarie 2012;
5. Iucu R. Managementul clasei de elevi. Aplicații pentru gestionarea situațiilor de criză educațională. Iași: Polirom, 2006. 270 p.
6. Joița E. Metodologia educației. Schimbări de paradigme. Iași: Institutul European, 2010. 284 p.
7. Neacșu I. Instruire și învățare. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999. 220 p.
8. Molan V. Managementul învățământului simultan. Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/308405376/Managementul-Inv-Simultam-v-Molan> (vizitat 20.03.2017).